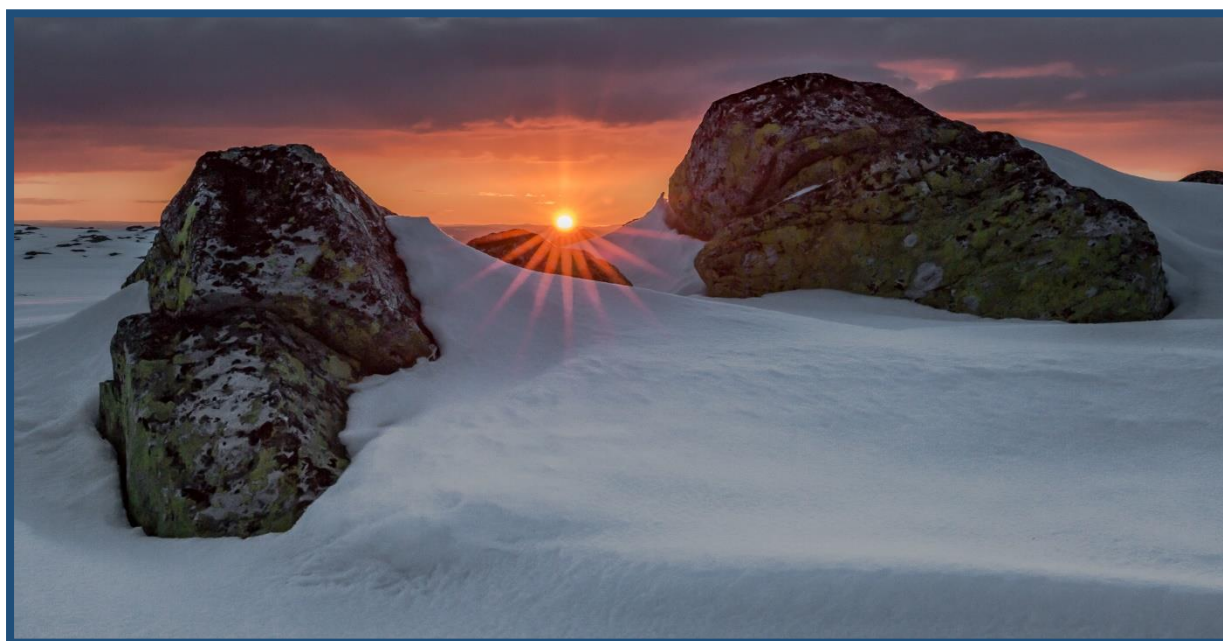

TRYSIL KOMMUNE

-stavgaket foran

**Planstrategi 2020-2023
med planprogram for
kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032**

Vedtatt av Trysil kommunestyre 12. oktober 2020

Innhold

1 Forord	3
2 Formålet med planstrategi og planprogram	4
3 Kommunens plansystem	5
4 Overordnede føringer som har betydning for kommunens planbehov og kommuneplanens samfunnsdel	6
5 Utfordringer og vurdering av planbehovet	7
5.1 Utfordringsbilde og kunnskapsgrunnlag	7
5.2 Evaluering og vurdering av revisjon av gjeldende kommuneplan	8
5.3 Strategiske valg som grunnlag for planprioriteringer	9
5.4 Utviklingstrekk, utfordringer og planbehov	9
5.4.1 Bo og leve	9
5.4.2 Tjenester	13
5.4.3 Fysisk miljø	15
6 Oversikt over gjeldende planer	17
7 Oversikt over pågående planarbeid	17
8 Forslag til prioritering av planoppgaver 2020-2023	18
9 Rammer og føringer for revisjon av kommuneplanens samfunnsdel	19
9.1 Struktur og forholdet til øvrige planer	19
9.2 Visjon og verdigrunnlag	19
9.3 Attraktivitet og bærekraft	20
9.4 Øvrige temaer i ny kommuneplan	20
9.5 Forholdet til kommuneplanens arealdel. Arealstrategi.	21
9.6 Utredningsbehov for kommuneplanens samfunnsdel	22
9.7 Prosess	22

Forsidefoto: Knut Bosse Holmseth

1 Forord

En bredt sammensatt arbeidsgruppe har vært ansvarlig for arbeidet med planstrategien og planprogrammet i administrasjonen. Gruppen har bestått av følgende medlemmer:

- Bjørn Myhre - assisterende rådmann
- Irene Runningen - samfunnsplanlegger
- Jan Sævig - rådmann
- Trygve Øverby - kommunalsjef helse, omsorg og sosial
- Roar Vingelsgaard - kommunalsjef oppvekst og kultur
- Gerard Kort - økonomisjef
- Gro Svarstad - næringssjef
- Bjørn Tore Bækken - plansjef
- Harald Nyberg - leder kommunikasjonsavdelingen
- Lasse Bolstad - HR-leder

Ass. rådmann Bjørn Myhre har vært leder av arbeidsgruppa, og har sammen med samfunnsplanlegger Irene Runningen sørget for framdrift og koordinering av arbeidet.

I mars 2019 ble det avholdt en samling med daværende politisk ledelse, formannskap og gruppeledere i politiske partier. Der ble det blant annet diskutert erfaring med gjeldende kommuneplan og planstrategi som ga nyttige innspill til hvordan prosessen med planstrategi og samfunnsdelen skulle legges opp.

Arbeidsgruppa startet arbeidet i mai 2019, og har hatt 9 møter. Arbeidsgruppa har i løpet av høsten 2019 utarbeidet Utfordringsdokument 2020 som kunnskapsgrunnlag for planstrategien og kommuneplanens samfunnsdel.

Formannskapet er planutvalg for planstrategien og kommuneplanens samfunnsdel. I januar 2020 ble det avholdt et kommunestyremøte hvor kommunestyret drøftet sentrale spørsmål omkring utvikling av Trysil, med bakgrunn i Utfordringsdokumentet, som innspill til planstrategien og planprogrammet. FNs bærekraftsmål var også et tema denne dagen. Formannskapet har underveis i arbeidet kommet med innspill. Kommunestyret har blitt orientert underveis i arbeidet. Hovedutvalgene får planstrategien og planprogrammet til uttalelse i høringsperioden.

Evaluerings av den forrige planstrategien viser at de fleste planene er gjennomført, og noen er fortsatt under arbeid. Revisjon av samfunnsdelen ble imidlertid ikke gjennomført. Det er lagt færre nye planer inn i planstrategien denne gangen, men det må sees i sammenheng med at det fortsatt er en del planer i prosess som også legger beslag på ressurser, samtidig som at revisjon av både kommuneplanens samfunnsdel og arealdel er tatt inn i denne perioden. Dette er store planprosesser som krever både tid og ressurser. Planstrategien er derfor fortsatt ambisiøs, men samtidig er det viktig å få de prioriterte planene på plass for å ha «hånda på rattet» i utviklingen av Trysilsamfunnet framover.

I planprogrammet er det gjort rede for rammer og viktige temaer i kommuneplanens samfunnsdel, framdrift og opplegg for medvirkning. Siden det skal gjøres en full revisjon av kommuneplanens samfunnsdel, legges det opp til at de grundige diskusjonene omkring kommunens utfordringer, prioriteringer og fastsetting av overordnede mål vil bli gjennomført i prosessen med kommuneplanens samfunnsdel.

2 Formålet med planstrategi og planprogram

Trysil kommune har valgt å slå sammen planstrategi 2020-2023 og planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032. Revisjon av kommuneplanen vil ha hovedfokus i perioden og dermed også i planstrategien, men kommunens øvrige planer som skal utarbeides i perioden er også omtalt da målsettingene disse i må sees i sammenheng med kommuneplanen.

Planstrategien er første ledd i kommunens langsiktige planlegging. Planstrategien er ikke en plan, men et verktøy som skal gi oversikt over kommunens planbehov i denne valgperioden. Kommunene har plikt til å utarbeide kommunal planstrategi hver valgperiode og vedta den senest innen ett år etter kommunestyrets konstituering, jfr. plan- og bygningsloven § 10-1. Planstrategien er ikke formelt bindende for kommunen, men er et verktøy for å styrke den politiske styringen av hvilke planoppgaver som bør prioriteres og gjennomføres i valgperioden. Planleggingen skal være behovsstyrt, og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig.

Planstrategien skal inneholde en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder:

- Langsiktig arealbruk
- Miljøutfordringer
- Sektorenes virksomhet
- En vurdering av kommunens planbehov i perioden
- Ta stilling til om kommuneplanen skal revideres

Dersom en i planstrategien vedtar å starte opp revisjon av kommuneplanen skal det utarbeides et **planprogram** som gjør nærmere rede for innholdet i revisjonen. Planstrategien kan slås sammen med planprogrammet for kommuneplanens samfunnsdel, jfr. plan- og bygningsloven § 10-1 fjerde ledd, slik at planstrategien blir en del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen. Dette kan gjøres når det allerede er avklart at kommuneplanen skal revideres, hvilket ble fastsatt i Trysil kommunes planstrategi for 2016-2019. Siden revisjon av planen ikke ble gjennomført i forrige valgperiode som planlagt, legges det opp til at nytt vedtak om revisjon av kommuneplanens samfunnsdel også gjøres gjennom ny planstrategi.

Planprogrammet utgjør første steg i arbeidet med revisjon av kommuneplanens samfunnsdel. Planprogrammet skal klargjøre formålet med planarbeidet, redegjøre for hva en vil konsentrere seg om ved revisjon, planprosessen med frister og deltakere, og opplegg for medvirkning. For kommuneplanens arealdel vil det bli utarbeidet eget planprogram. Kommuneplanens samfunnsdel skal imidlertid inneholde en arealstrategi, som blir en overordnet strategi for arealbruk i kommunen, og planprogrammet vil presentere temaer og problemstillinger som blir sentrale i arealstrategien. Formålet med revisjon av kommuneplanens samfunnsdel er å ta stilling til langsiktige utfordringer og utforme mål og strategier for hvordan kommunen møter dem, slik at kommuneplanen blir et verktøy for å styre utviklingen i ønsket retning.

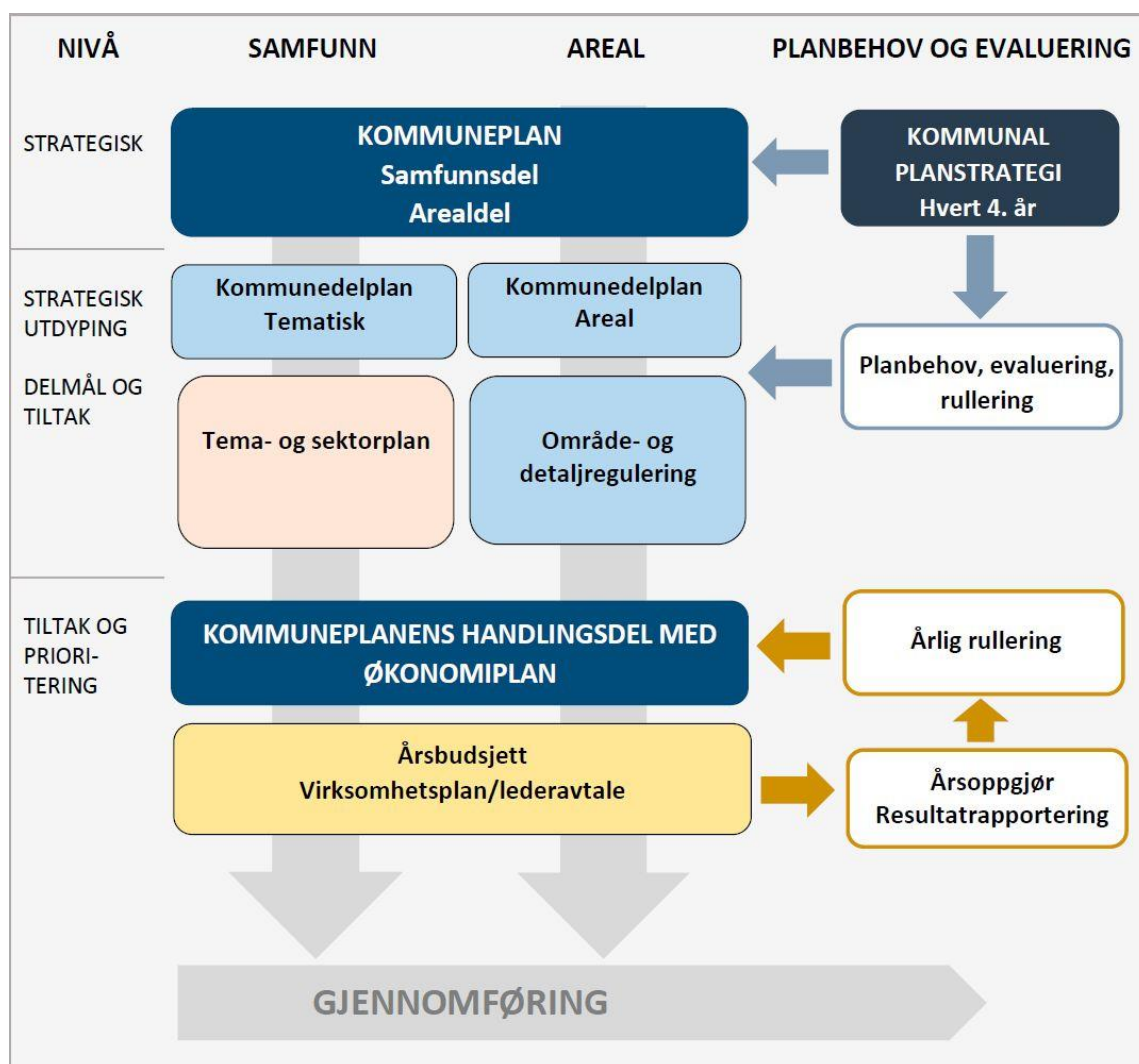
Siden det legges opp til full revisjon av kommuneplanens samfunnsdel er det ikke lagt opp til en omfattende medvirkningsprosess ved utarbeidelse av planstrategien og planprogrammet, utover ordinær høringsrunde slik det følger av reglene i plan- og bygningsloven.

Utfordringsdokument 2020 er kunnskapsgrunnlaget for utarbeiding av planstrategien og planprogrammet, og de enkelte utvalgte tema er derfor kun kort omtalt i planstrategien og planprogrammet.

3 Kommunens plansystem

Plansystemet skal sette politikk i system, og deretter iverksettes gjennom ulike i økonomiplan og virksomhetsplaner. Trysil kommune ønsker å legge opp til et hierarkisk målsystem hvor kommuneplanen definerer de overordnede målene for utviklingen, og at disse sees i sammenheng med målformuleringer i øvrige planer. Ved å ha et integrert plansystem hvor den enkelte plan er forankret i overordnet plan og føringer i denne, har man et godt utgangspunkt for å drive en helhetlig samfunnsutvikling som ivaretar ulike oppgaver og interesser. Kommuneplanen skal være det overordnede styringsdokumentet, og skal gi langsiktige føringer for den kommunale virksomheten og utviklingen i kommunen. Økonomiplanen utgjør handlingsdelen av kommuneplanens samfunnsdel, og viser hva som skal prioriteres de neste fire årene. Prioriteringer i budsjettet skal være forankret i økonomiplanen. De enkelte kommunedelplaner (tematisk eller arealplaner) skal legge føringer fra kommuneplanen til grunn. Kommunedelplanene utarbeides etter behov, blant annet der det er behov for ytterligere konkretisering og operasjonalisering av overordnede mål fra kommuneplanen.

Figuren under viser hvilke planer som inngår i det kommunale plan- og styringssystemet, og hvordan koblingen mellom de ulike planene er:

Figur 1 Det kommunale plan- og styringssystemet. Kilde: Asplan Viak

4 Overordnede føringer som har betydning for kommunens planbehov og kommuneplanens samfunnsdel

I Utfordringsdokument 2020 er det presentert de viktigste overordnede føringene som har betydning for kommunens planbehov og arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. Dette er:

- FNs bærekraftsmål.
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging.
- Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen.
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig -, areal- og transportplanlegging.
- Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen.
- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.
- Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling.
- Innlandstrategien. Regional planstrategi for Innlandet 2020-2024.

For en nærmere beskrivelse av disse henvises til Utfordringsdokument 2020. I det videre gis en omtale av nasjonale forventninger til kommunenes planlegging, da disse gir et overordnet bilde av de generelle utfordringene for kommunene og dermed hva som blir viktige temaer i kommunens overordnede planlegging. Regional planstrategi gis også en nærmere omtale her, da denne gir retninger og innspill fra regionalt nivå på hva regionen, og herunder også kommunene som sentrale aktører, bør arbeide med de neste fire årene.

Nasjonale forventninger

I nasjonale forventninger fremhever regjeringen fire store utfordringer:

- *Å skape et bærekraftig velferdssamfunn*
- *Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning*
- *Å skape et sosialt bærekraftig samfunn*
- *Å skape et trygt samfunn for alle*

Disse utfordringene skal håndteres også på kommunalt nivå. Regjeringen har fastsatt at FNs bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å håndtere de store samfunnsutfordringene. Trysil kommune har valgt å bruke bærekraftsmålene som et grunnlag for kommuneplanens samfunnsdel, og hvordan kommunen skal arbeide med bærekraftsmålene skal beskrives i planen. Bærekraft skal være et førende prinsipp også for øvrig planlegging som skjer i kommunens regi.

Regional planstrategi

Innlandet fylkeskommune utarbeider regional planstrategi for Innlandet. Prosessen med regional planstrategi går til dels parallelt med Trysil kommunes arbeid med planstrategi, og den regionale planstrategien er planlagt vedtatt i juni. Det vil derfor ikke foreligge en vedtatt regional planstrategi når Trysil kommune legger sitt forslag til planstrategi og planprogram ut til offentlig ettersyn, og kommunen har derfor forholdt seg til de strategiske føringene som blir presentert i høringsutkastet for regional planstrategi, og ikke endelig vedtatt planstrategi.

I forslaget til regional planstrategi for Innlandet 2020-2024 ligger fire satsingsområder til grunn:

Innbyggere – Innovasjon – Infrastruktur – Inkludering

Det er fremhevet følgende felles utviklingsmål og retning som Innlandet vil jobbe for:

- *balanse mellom utvikling og bærekraftig ressursforvaltning*
- *levende og bærekraftige byer, tettsteder og bygder/lokalsamfunn*
- *større nasjonal betydning og synlighet*

Basert på de fire satsingsområdene er det foreslått fire nye regionale planer:

- Regional plan for innovasjon, verdiskaping og kompetanse
- Regional plan for det inkluderende Innlandet
- Regional plan for samfunnssikkerhet, klimatilpasning og solid infrastruktur
- Regional plan for klima, miljø og arealbruk

Utfordringene og planbehovet som er presentert i regional planstrategi, samsvarer i stor grad med Trysil kommunes planstrategi.

Fylkesmannen i Innlandet – innspill til kommunenes planstrategiarbeid

Fylkesmannen Innlandet har bedt kommunene i fylket om å drøfte følgende spørsmål i sitt arbeid med planstrategiene:

- *Hvordan står det til med barn og unge i kommunen?*
- *Hvordan arbeider kommunen for å implementere FNs bærekraftsmål?*
- *Det er pekt på at tilstrekkelig kompetanse og kapasitet kan bli en utfordring for kommunene i framtida. Hvordan vurderer dere dette, og hvilke løsninger kan bli aktuelle?*
- *Hvordan vurderer dere befolkningsutviklingen og kommuneøkonomien i 4-årsperioden?*

5 Utfordringer og vurdering av planbehovet

5.1 Utfordringsbilde og kunnskapsgrunnlag

De viktigste overordnede utfordringene for Trysil kommune og lokalsamfunnet de neste årene er i hovedsak prognosene for befolkningsutviklingen, utviklingen i demografi med en økende andel eldre og en presset kommuneøkonomi. Et næringsliv hvor reiselivet er en viktig katalysator medfører også utfordringer knyttet til vekst og bærekraft. Deltakelse i arbeidslivet er en annen sentral utfordring, hvor Trysil over flere år har hatt en lavere sysselsettingsandel enn både fylkes- og landsgjennomsnittet. Trysil har også noen levekårsutfordringer med negativ innvirkning på folkehelsen for enkelte grupper. Og avslutningsvis – hvordan klare å opprettholde velferdstilbudet med en stram kommuneøkonomi blir en av de største utfordringen for kommunal tjenesteproduksjon i årene fremover.

Utfordringsbildet for Trysil kommune er nærmere presentert i Utfordringsdokument 2020¹. Utfordringsdokument 2020 er utarbeidet som kunnskapsgrunnlag for planstrategi 2020-2023 og kommuneplanen 2020-2032. Utfordringsdokumentet beskriver status og utfordringer i Trysil for lokalsamfunnsutviklingen, tjenesteproduksjonen og kommunen som organisasjon. I planstrategien og

¹ [Utfordringsdokument 2020](https://www.trysil.kommune.no/tema/kommuneplan/Documents/Utfordringsdokument.pdf) – klikk på navnet eller gå inn på:

<https://www.trysil.kommune.no/tema/kommuneplan/Documents/Utfordringsdokument.pdf>

planprogrammet er derfor kun gjengitt noen hovedtema som knyttes opp mot planbehovet i fireårsperioden.

5.2 Evaluering og vurdering av revisjon av gjeldende kommuneplan

Samfunnsdel

Gjeldende kommuneplanens langsiktige del (samfunnsdel) ble vedtatt i kommunestyret 16.6.2009, og gjelder fra 2009-2020. I planstrategi 2016-2019 er det vedtatt at det foretas en fullstendig revisjon av kommuneplanens langsiktige del på bakgrunn av de utfordringer som ble presentert i planstrategien. I [Utfordringsdokument 2020](#) pkt. 8.2 er det gjort en evaluering av målene i den gjeldende kommuneplanen. Det samlede utfordringsbildet viser at det er behov for en ny kommuneplan. Våren 2019 presenterte regjeringen nye nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging. FNS bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å møte de utfordringene verden og lokalsamfunnene står ovenfor, og at bærekraftsmålene forventes å legges til grunn for kommunenes planlegging. Å ha en oppdatert kommuneplan er også viktig for å få til et integrert plansystem hvor de enkelte planer og tiltak er forankret i overordnede planer. Trysil kommune ønsker i sterkere grad å bruke plansystemet som et verktøy for å ha kontroll med utviklingen, også når det gjelder kommuneøkonomi, og å ha en oppdatert og godt politisk forankret kommuneplan er i så tilfelle nødvendig. Det legges derfor til grunn at det fortsatt er behov for en full revisjon av samfunnsdelen i inneværende valgperiode.

Kommuneplanens samfunnsdel skal inneholde en arealstrategi som angir en langsiktig retning for arealforvaltningen i kommunen. Arealstrategien skal være førende for ny arealdel av kommuneplanen. I vedtak i KS av 18.2.2014 om kommuneplanens arealdel forpliktet Trysil kommune seg til å utrede og vedta en strategi for videre utbygging av fritidsbebyggelse i hele kommunen². Strategien skulle gi føringer for videre arbeid med både samfunnsdel og arealdel av kommuneplanen, og innarbeides i disse ved neste revisjon. Arbeidet med strategien ble forutsatt gjennomført innen desember 2014. Dette har av ulike grunner ikke blitt ferdigstilt, og siden det nå skal gjøres en fullstendig revisjon av kommuneplanens samfunnsdel vurderes det som hensiktsmessig at en strategi for fritidsbebyggelse blir en del av arealstrategien i denne.

Arealdel

Kommuneplanens arealdel for 2014-2025 ble vedtatt av kommunestyret 18.2.2014. Der ble det blant annet lagt opp til en økning i rammene for utbygging i og rundt Trysilfjellet. I planstrategi 2016-2019 ble det på bakgrunn av at det da lå inne store utbyggingsreserver både for fritidsboliger og boligområder konkludert med at det ikke var behov for revisjon av kommunenplanens arealdel.

De siste årene har det vært svært høy byggeaktivitet både når det gjelder private hytter og konsentrert fritidsbebyggelse. Utbyggingen har i stor grad vært knyttet til Trysilfjellet og Innbygda/Nybergsund. En stor del av utbyggingsreserven på hyttetomter i kommunen ligger i andre deler av kommunen enn i Trysilfjell-området. Dersom utbyggingstakten fortsetter framover kan det forventes etterspørsel etter nye utbyggingsområder spesielt rundt Trysilfjellet i nær framtid. Det er også behov for å vurdere utnyttelse av eksisterende næringsarealer, behov for og lokalisering av nye arealer for næringsbebyggelse. Samfunnsdelens arealstrategi danner basis for arbeid med kommuneplanens arealdel, og i arealstrategien vil det også legges føringer som må innarbeides i kommuneplanens arealdel. Dette er nærmere beskrevet i kap. 9.5. Med bakgrunn i dette konkluderes det med et behov for å revidere kommuneplanens arealdel i løpet av valgperioden, etter

² Dette ble gjort som en del av avklaringen av innsigelse fra Fylkesmannen i Hedmark til planforslaget.

at kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi, er vedtatt. Planprogram for kommuneplanens arealdel skal avklare om det skal gjøres en delvis eller fullstendig revisjon av planen.

Bruk av kommuneplanen som styringsverktøy

Kommuneplanens langsiktig del 2009-2020 (samfunnsdel) har i liten grad fungert som et politisk styringsverktøy. Den har i større grad blitt brukt av administrasjonen. Det er imidlertid ønskelig at ny samfunnsdel blir det viktigste overordnede politiske styringsverktøyet, og der er viktig at den blir godt politisk forankret. Koblingen til overordnede mål og strategier i kommuneplanen må i større grad synliggjøres i saksframlegg. Koblingen til overordnet plan er også viktig i utarbeiding av andre planer, strategier og styringsdokumenter. Planstrategiene som utarbeides i de kommende valgperioder bør også legge opp til en grundig drøfting av kommuneplanen, slik at det sittende kommunestyre til enhver tid er godt kjent med målsettinger og strategier i kommuneplanen.

5.3 Strategiske valg som grunnlag for planprioriteringer

Planstrategien skal inneholde en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling. De prioriterte planene er en del av de strategiske grepene som tas for å møte de viktigste utfordringene fremover. I tillegg har Trysil kommune utpekt fem strategiske fokusområder som vi mener er avgjørende for å få til ønsket samfunnsutvikling i Trysil:

- **Bærekraftig kommuneøkonomi.** Valg av nivå/standard på tjenester. Fordeling av oppgaver mellom kommune og stat. Særlig forholdet mellom kommunen og spesialisthelsetjenester.
- **Integrert plansystem.** Kobling mellom overordna planer og budsjett, tiltaksplaner. Implementering av planer. Synliggjøring av sammenheng med overordna plan og mål i saker til politisk behandling.
- **Samarbeid, samskaping, innbyggerinvolvering.** Informasjon, dialog, arenaer, prosesser, forventningsavklaring, fremme eierskap. Inngå samarbeid rundt felles utfordringer innenfor og utenfor kommunens grenser; frivillighet, interkommunalt samarbeid.
- **Teknologi og digitalisering.** Selvbetjening i forvaltningssammenheng, automatisering, bedre tjenestetilbud (velferdsteknologi).
- **Langsiktig strategi for arealbruk.** Legge vekt på fritids- og reiselivsutbygging, og med særskilt fokus på Trysilfjellet/Innbygda/Nybergsund.

De strategiske fokusområdene skal, sammen med de viktigste utviklingstrekk og utfordringene innenfor samfunnsutvikling og tjenesteproduksjon, danne grunnlag for hvilke planer som blir prioritert i valgperioden.

5.4 Utviklingstrekk, utfordringer og planbehov

5.4.1 Bo og leve

Befolkningsutvikling og demografi

Trysil har i flere år hatt befolkningsnedgang. Fra 2016 snudde imidlertid utviklingen, og vi har hatt vekst hvert år siden. Befolkningsvekst er en av de mest solide indikatorene på utvikling og attraktivitet. Selv om Trysil de siste årene har opplevd en positiv vekst i folketallet, tilsier SSBs

befolkningsframskrivninger likevel en nedgang i folketallet i Trysil³. Trysil har på tross av negative prognoser hatt en positiv folketallsutvikling, fra 6525 innbyggere 1. januar 2016 til 6627 1. januar 2020, en økning på 102 innbyggere. Å legge til grunn en sterk befolkningsvekst i årene fremover er ikke realistisk, men ambisjonen er å opprettholde den positive utviklingen. For å stabilisere befolkningsutviklingen eller helst øke, må Trysil bli en enda mer attraktiv kommune.

Alderssammensetningen i befolkningen vil gi store utfordringer i årene fremover. Trysil har en overvekt av innbyggere over mellom 50 -75 år. Prognosene (SSB hovedalternativet) tilsier at i 2040 vil over 25 % av innbyggerne være over 70 år, mens antallet innbyggere under 18 forventes å være 16 %. Dette vil blant annet legge betydelig press på helsetjenestene, og vil også ha stor betydning for barnehage- og skolestrukturen.

Utviklingen i bosettingsmønsteret de siste årene viser at det blir færre innbyggere bosatt i grendene, mens en økende andel av innbyggerne er bor i eller i nærheten av sentrum.

Overordnede mål og strategier for samfunnsutviklingen, herunder hvordan vi møter utviklingen innen folketall og demografi, drøftes i kommuneplanens samfunnsdel.

Integrering

Trysil kommunestyre vedtok i februar 2019 Trysil kommunes verdiplattform for integrering «Velkommen til Trysil». Det skal utarbeides en helhetlig integreringsplan for Trysil kommune. Integreringsplanen fastsetter målsetninger, strategier og tiltak for integrering. Integreringsplanen skal kartlegge kapasitet for integrering i samfunnet, konkrete mål og tiltak og ansvar for innbyggerne, kommunen og innvandrerne selv. Det overordnede målet med planen er at størst mulig andel av de som kommer til Trysil som flyktning og innvandrere, kvalifiseres for arbeidsmarkedet og kommer i arbeid, trives og blir en del av Trysilsamfunnet, blir boende i Trysil og bidrar for innbygger.

Integreringsplanen skal også omfatte planer for midlertidige akuttsituasjoner i tillegg til varig integrering.

Lokal handlingsplan mot rasisme og diskriminering basert på etnisitet og religion

I tillegg til integreringsplattformen skal det utarbeides en lokal handlingsplan i tråd med regjeringens vedtatte «Handlingsplan mot rasisme og diskriminering basert på etnisitet og religion».

Folkehelse

Folkehelseoversikten viser at Trysil har utfordringer på noen områder. Folkehelsegruppen har prioritert de viktigste utfordringene som det bør tas tak i for å oppnå en effekt på folkehelsen. Utfordringene knytter seg til fire hovedtemaer; psykisk helse/uhelse, oppvekst, fysisk og sosialt miljø, og levevaner.

Innenfor psykisk helse/uhelse er det to prioriterte hovedutfordringer å ta tak i. Vi har en økning i andel barn og unge som opplever psykiske plager, og vi har en høyere andel voksne menn med psykiske lidelser og rusbrukslidelser enn lands- og fylkesgjennomsnittet. Innenfor oppvekstområdet er de to prioriterte utfordringene knyttet til språkutvikling i barnehage og skole, og ujevn faglig trivsel hos elevene. Innenfor fysisk og sosialt miljø er utfordringene knyttet til mulighet for deltakelse i kultur og idrett (lavterskeltilbud), frivillig arbeid og organisasjoner, samt fysisk tilrettelegging for gående og syklende. Når det gjelder levevaner er de viktigste utfordringene inaktivitet hos ungdom og voksne, samt økning i overvekt/fedme. Utfordringene er nærmere utdypet i Folkehelseoversikten.

³ <https://www.ssb.no/statbank/table/11668/>

Folkehelse skal vurderes inn i all kommunal planlegging. Å møte de prioriterte utfordringene knyttet til folkehelsen krever at det arbeides tverrsektorielt og systematisk. Det utarbeides ikke en egen folkehelseplan, men folkehelse blir et sentralt tema i kommuneplanens samfunnsdel. Mål og strategier fastsettes i kommuneplanens samfunnsdel som en plattform for folkehelsearbeidet i Trysil. De konkrete tiltakene må utarbeides i den enkelte sektor i tråd med de overordnede målene.

Kultur og idrett

Trysil kommune har en gjeldende *Kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet 2016-2028*. Planen er under revisjon. Det prioriterte handlingsprogrammet for utbygging av idretts- og friluftsanlegg er en del av planen, og en oppdatering av dette er nødvendig for tildeling av spillemidler. Det er et krav at alle anlegg det skal søkes spillemidler til skal stå i planen. Planen skal gi kommunen et oppdatert og hensiktsmessig styringsverktøy som skal være retningsgivende for kommunens satsingsområde innen idrett og fysisk aktivitet. Den skal avklare hvordan kommunen kan tilrettelegge for idrett og fysisk aktivitet med mål å bedre innbyggernes helse og livskvalitet, og motvirke uheldig adferd. Planen er derfor nært knyttet til og er svært relevant for folkehelsearbeidet i kommunen.

Det er behov for en revidering av «Kulturplan for Trysil kommune 2014-2024» (Kommunedelplan vedtatt av kommunestyret 16.12.2014). Planen har fungert i 5 år, og en del mål og tiltak er utdatert. Revideringen bør starte i 2021, etter at den nye kommuneplanen er ferdig, og slik at man kan basere revideringen på eventuelle nye satsingsområder i kommuneplanens samfunnsdel som berører kulturområdet.

Barn og unge

For å få til gode oppvekstvilkår for barn og unge er vi avhengige av et tverrsektorielt fokus. Dette gjelder både kommunal tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling for øvrig. Gjennom gode oppvekstmiljøer skal barn og unge rustes til å møte framtida.

Folkehelseoversikten presenterer resultater både fra kommunens egne trivselsundersøkelser og eksterne som Ungdata. De aller fleste barn i barnehagen og skoleelever i Trysil oppgir at de trives i barnehagen og på skolen. Det er gode muligheter for både egenorganiserte- og tilbud til organiserte fritidsaktiviteter. Folkehelseoversikten synliggjør likevel noen utfordringer knyttet til barn og unges oppvekstvilkår i Trysil. Tidligere er nevnt språkutvikling i barnehage og skole, og ujevn faglig trivsel hos elevene. Utdanningsnivået er lavere i Trysil enn i resten av landet. Oppvekst og levekår er tett koblet til inntekt og utdanningsmuligheter, og inntekt og utdanning videre er en (av flere) underliggende faktor for god helse. Antall barn som lever i lavinntektsfamilier er høyere i Trysil enn på landsbasis. I folkehelseoversikten presenteres også årsakssammenhenger for de enkelte indikatorene, og hva som for eksempel påvirker trivsel på skolen.

Forrige planstrategi (2016-2019) påpekte behov for å utvikle planer og strategier som er tverrsektorielle og tverrfaglige innenfor temaet barn og unge. Trysil kommune vedtok i 2017 ny oppvekstmodell; *Onga i Trysil*. Oppvekstmodellen er et tverrsektorielt arbeid mellom barnehage, skole, kultur, politi og helse. Den er et styringsverktøy for hvordan det skal arbeides med barn og unges oppvekst. Oppvekstmodellen skal fortsatt legges til grunn for det videre arbeidet med barn og unge i Trysil.

Barn og unges oppvekstvilkår bør være et uttalt fokusområde for Trysil i årene fremover. Både oppvekstmodellen, og mål og føringer for folkehelsearbeid som nedfelles i kommuneplanens samfunnsdel, blir viktige elementer for å få til et systematisk og langsiktig arbeid for et godt oppvekstmiljø i Trysil.

Det har blitt etablert flere tverrsektorielle/-faglige samarbeidsfora som skal møte utfordringene som har betydning for hvordan barn og unge har det. Det bør videreføres et fortsatt fokus på samarbeid og utvikling av samarbeidet mellom sektorene og fagområder.

Boliger

De siste årene har det vært stor etterspørsel etter boliger og boligtomter særlig i og rundt Innbygda (sentrumsområdet). Tilgjengelige boliger er en viktig faktor for å oppnå folketallsvekst. Kommunen har i større grad måttet bidra med både strategiske grep og konkrete tiltak for å bedre boligsituasjonen. Gjennom detaljreguleringsplan for Bygdeberget nord – B1101, B1102 og B1113, har kommunen tilrettelagt for sentrumsnære boligtomter. Det kan i løpet av planstrategiperioden bli behov for ytterligere boligtomter nært sentrum, og det legges derfor opp til at en revisjon av detaljreguleringsplan for Bygdeberget sør B1103 og B1104 vurderes underveis. Områdeplan for Innbygda /Trysil sentrum er i prosess, og boliger i sentrum er et sentralt tema der. Det ble i 2019 laget en utredning om etablering av et kommunalt boligkontor. Revisjon av omsorgstrappa skal gjøres i løpet av 2020. Både for en samordning av de boligsosiale behovene og kommunens allmenne boligpolitikk er det behov for å utarbeide en boligplan. Mål og strategier i denne skal samsvare med aktuelle overordnede mål i kommuneplanens samfunnsdel.

Arbeidsplasser og næringsliv

Trysil har hatt en positiv utvikling i arbeidsplasser etter 2015, fra 2718 i 2015 til 2877 i 2019. Fra 2018 til 2019 har det imidlertid vært en nedgang på 18 arbeidsplasser. Trysil har tidligere hatt stor variasjon i sysselsettingsandel gjennom året, men denne er synkende og tyder på at flere sesongarbeidere nå har heltidsarbeid. Trysil har tradisjonelt hatt lav arbeidsmarkedsintegrasjon, men utpendlingen har hatt en markant økning fra 2018 til 2019 (fra 136 til 245). Det kan tyde på at flere bosetter seg i Trysil men jobber andre steder. Variasjon fra et år til et annet er likevel ikke tilstrekkelig for å se om dette er en tendens.

I Trysil er reiselivet en grunnleggende katalysator for utvikling av næringslivet. Trysil kommune har hatt som et uttalt hovedmål i kommuneplanen, langsiktig del 2009-2020 å bli Nordens ledende bærekraftige helårs reiselivsdestinasjon. Trysil kommune er medlem i destinasjonsselskapet Destinasjon Trysil, og ny reiselivsstrategi er under utarbeidelse i regi av Destinasjon Trysil. Reiselivsstrategien legger opp til fortsatt vekst i reiselivet (både antall besøkende og omsetning). En drøfting av en bærekraftig utvikling innenfor reiselivet (og næringslivet for øvrig) knytter seg til arealbruk, klima- og miljø, samt konsekvenser for kommunale tjenester, og vil bli et tema i kommuneplanens samfunnsdel.

Det er ønskelig å fortsatt legge til rette for et variert næringsliv, og kommunen har en sentral rolle her. Næringsplanen er en 5-årig plan som ble vedtatt i april 2015. Planen omfatter for første gang alle næringer i Trysil. Den bærer preg av å være en 1. utgave. Mål, strategier og tiltak er beskrevet på ulikt nivå, det er behov for ytterligere presisering av strategier og tiltak, samt avklaring av roller og ansvar for å legge til rette for flere helårs arbeidsplasser. Det er også behov for å avklare forholdet til ny reiselivsstrategi som vedtas våren 2020. Planen bør derfor revideres i innværende planperiode. Alkoholpolitiske retningslinjer skal også revideres i planperioden.

Arbeidsplassutvikling og befolkningsvekst henger sammen. Kommunen kan bidra til å skape kvaliteter som øker innflytting og redusere utflytting, *bostedsattraktivitet*. Kommunen kan også være med å skape næringsattraktivitet som skaper vekst i antall arbeidsplasser.

Sentrumsutvikling

Områdeplan for Innbygda /Trysil sentrum er under arbeid, og planen forventes å bli lagt fram for politisk behandling i løpet av 2020. Et attraktivt sentrum er viktig både for innbyggere, potensielle innbyggere og besøkende. I samarbeid med sentrumsaktørene skal kommunen ha en aktiv rolle for å skape et attraktivt sentrum. Overordnede mål og strategier i et langsiktig perspektiv for hvordan kommunen arbeider med sentrumsutvikling bør forankres i kommuneplanens samfunnsdel.

Områdeplanen for Innbygda/ Trysil sentrum blir vedtatt i løpet av 2020 og avklarer arealbruken og viktige rammer for sentrumsutviklingen. Sentrumsplanen utløser imidlertid ikke sentrumsutvikling i seg selv. Dette må skje i samarbeid mellom offentlige og private aktører. I første omgang vil kommunen ta initiativ til at det etableres et samarbeidsforum for sentrumsutvikling, med kommunen og andre relevante aktører som kan arbeide for sentrumsutvikling på et overordnet nivå og bidra til å se helhet og sammenhenger (Destinasjon Trysil, næringsdrivende, grunneiere og rettighetshavere). Som grunnlag for samarbeidet bør det i første omgang utarbeides en strategi for sentrumsutvikling som avklarer roller og ansvar i arbeidet med tiltak i sentrum. Den må også sees i sammenheng med reiselivsstrategien. Strategien for sentrumsutvikling bør utarbeides i løpet av 2020.

Bo og leve – oppsummert planbehov:

- ✓ **Kommuneplanens samfunnsdel**
- ✓ **Boligplan**
- ✓ **Bygdeberget sør B1103 og B1104 (revisjon av detaljreguleringsplan)**
- ✓ **Kommunedelplan for kultur (revisjon)**
- ✓ **Plan for integrering**
- ✓ **Lokal handlingsplan mot rasisme og diskriminering basert på etnisitet og religion**
- ✓ **Næringsplan (revisjon)**
- ✓ **Alkoholpolitiske retningslinjer**
- ✓ **Strategi for sentrumsutvikling**

5.4.2 Tjenester

Kommuneøkonomi

Trysil kommune har de siste årene fått en stadig mer krevende økonomisk situasjon. Dette vises igjen med økende kostnader, dårligere driftsresultater og reduserte frie fondsmidler. På kort sikt må det legges opp til store innsparinger som sørger for økonomisk balanse. Det må også tas mer langsiktige grep for å få til en sunn økonomi med avsetninger til frie fondsmidler som gir rom for politisk handlefrihet. Et integrert plansystem er som tidligere omtalt viktig for å få til en langsiktig ønsket utvikling, herunder også kontroll med økonomien. Det krever også lojalitet til vedtatte planer over tid. Budsjettet skal forankres i økonomiplanen, og økonomiplanen utgjør handlingsdelen av kommuneplanens samfunnsdel.

Organisasjon, rekruttering og kompetanse

Trysil kommune vedtok i 2017 en ny arbeidsgiverpolitikk. Denne er styrende for hvordan organisasjonen skal møte endringer, gi god service, og er en felles plattform for politikere, ledere, tillitsvalgte og ansatte. Økt kompleksitet fører med seg et større behov for helhetlig strategisk ledelse enn tidligere. Vi har ikke kommet langt nok i å utvikle våre egne ledere slik arbeidsgiverpolitikken forutsetter. Kommunen har utfordringer når det gjelder rekruttering. Dette gjelder innenfor flere

områder, blant annet lederstillinger, helsepersonell og kvalifisert barnehagepersonale. Kommunen bør ha et vidt spekter av virkemidler og en plan som kan sikre rekruttering og beholde kompetanse. Arbeidet med strategisk kompetanseplan er påbegynt, og denne blir viktig for å forvalte kompetansen i organisasjonen. Et videre arbeid med å følge opp arbeidsgiverpolitikken er sentralt for å utvikle kommuneorganisasjonen i ønsket retning.

Tjenesteproduksjon - økt/endret tjenestebehov

Den demografiske utviklingen med en økende andel eldre i årene fremover vil særlig legge press på helse- og omsorgstjenestene. Dette må møtes på flere måter, og er gjort nærmere rede for i Utfordringsdokument 2020. Viktige stikkord her er mer forebygging, mer koordinerte tjenester og kostnadseffektiv tjenesteyting (bla velferdsteknologi), god kunnskapsbasert planlegging (kapasitet-økonomi), planlegge for et aldrende samfunn (gode bomiljøer, infrastruktur). Innenfor oppvekstsektoren vil den demografiske utviklingen føre til et endret tjenestebehov, for eksempel knyttet til skolestruktur.

Både den demografiske utviklingen og en presset kommuneøkonomi leder til at sentralisering av tjenester av kostnadsmessige hensyn er et aktuelt tema til diskusjon i kommuneplanens samfunnsdel.

Interkommunalt samarbeid

Trysil kommune er med i en flere interkommunale samarbeid. Dette er blant annet Hedmark Revisjon IKS, Midt Hedmark Brann og Redningsvesen IKS, SØIR, samt at vi har et vertskapskommunesamarbeid om IKT (SÅTE-IKT), barnevern og PPT. Bakgrunnen er at kommunen har funnet det hensiktsmessig å samarbeide med andre kommuner om oppgaver der det har vært vanskelig å skaffe personell med god nok kompetanse, eller der vi sammen med andre kommuner har sett at det kan være økonomisk fornuftig med samdrift av oppgaver.

I juni 2016 vedtok kommunestyret at Trysil ønsket å bestå som egen kommune. I samme vedtak står det at for å klare dette må det søkes samarbeid med andre kommuner om oppgaver/tjenester der dette er formålstjenlig. Motivasjonen for å inngå slikt samarbeid er at det skal være en økonomisk gevinst, en kvalitetsmessig gevinst eller at det skal redusere vår sårbarhet.

Det er under utredning om Trysil skal inngå et nærmere samarbeid med Åmot og Engerdal kommuner omkring lønn, regnskap, byggesak og sak/post/arkiv. Det skal konkluderes i løpet av våren 2020 på om vi skal gå videre med dette samarbeidet. Det kan imidlertid i skrivende stund se ut som om de valgte områder, er de områder der det fremover vil foregå mest robotisering og automatisering, samtidig som trender i Norge kan tyde på at det er innenfor disse områdene, samt innenfor IKT, at det vil bli etablert enda større enheter for å kunne samle nødvendig kompetanse og for å kunne hente inn større rasjonaliseringsgevinster.

Den kommunale økonomien er under sterkt press og mange kommuner sliter, både med å skaffe kompetanse, og med å gi et godt nok velferdstilbud i forhold til de lovpålagte tjenester. Litt avhengig av regjering fremover kan kommunesammenslåinger, nye interkommunale samarbeidsløsninger eller et lavere nivå på våre velferdstjenester bli resultatet.

Interkommunalt samarbeid har også en side mot lokaldemokratiet. Interkommunalt samarbeid kan øke avstanden mellom lokaldemokratisk kontroll/påvirkning, og utforming/styring av tjenesteproduksjonen. Dette må man ha med seg i vurderingen og etableringen av nye samarbeid. Blant annet har valg av samarbeidsform (selskapsform) betydning for dette.

Det foregår et arbeid, blant annet på regional nivå, som har betydning for hva slags planbehov Trysil kommunen har – både form og innhold. Den nye samarbeidsmodellen mellom første- og andre-linjen i helsetjenesten om såkalte «helsefelleskap» vil føre til utredninger om nye former for interkommunalt samarbeid ved avgivelse av myndighet til organer mellom Sykehuset Innlandet (SI) og kommunene. Samtidig pågår det regionalt et arbeid for å peke ut de mest interessante områdene for samarbeid mellom regionen og SI hva gjelder digitale løsninger og plattformer. Høyst sannsynlig vil dette kunne ut i et prosjektforslag i løpet av våren 2020. Trysil kommune har innenfor begge områder markert seg med synspunkter og konkrete løsninger og bør fortsette med det.

Kommunikasjon og samarbeid

God kommunikasjon bygger tillit og engasjement i befolkningen. Faktabasert informasjon og åpenhet gir trygghet og tro på lokaldemokratiske prosesser. Trysil kommune ønsker å utvikle og bedre kommunikasjonen og samhandlingen med innbyggerne. Samarbeid, samskaping og innbyggerinvolvering er viktige stikkord her. Dette kan bidra til å heve kvaliteten på våre tjenester (hva ønsker brukeren), legge til rette for aktiv samfunnsdeltakelse, og også endre hvordan vi løser oppgaver (samarbeid med frivillige). Det skal utarbeides en kommunikasjonsstrategi, som skal legge til rette for bedre informasjon og økt samhandling med innbyggerne, og også internt mellom ansatte i organisasjonen.

Tjenester – oppsummert planbehov:

- ✓ **Kommuneplanens samfunnsdel**
- ✓ **Plan for digitalisering og digital samhandling**
- ✓ **Strategisk kommunikasjonsplan**

5.4.3 Fysisk miljø

Arealbruk

Arealbruk er omtalt i evalueringen av kommuneplanen, og vil bli eget tema i kommuneplanens samfunnsdel, blant annet gjennom arealstrategien. I omtalen av arealstrategien i pkt. 9.5 pekes det på de meste sentrale problemstillingene knyttet til arealbruk i kommunen. I evalueringen er det konkludert med at det er behov for revisjon av kommuneplanens arealdel. I planprogrammet for kommuneplanens arealdel skal det avklares om det skal gjøres en full eller delvis revidering av planen.

Det pågår og planlegges stor byggeaktivitet på Trysilfjell Turistsenter. Gjeldende reguleringsplan er gammel (vedtatt 2009) og er for grovmasket og mangelfull til på en god måte å sikre kvalitet i de store byggeprosjektene. Det gjelder også felles infrastruktur som skikorridorer, gangveger, trafikksystem, møteplasser og grøntarealer. Det er behov for en revisjon av gjeldende reguleringsplan og lage en områdeplan. Dette vil gi grunnlag for detaljregulering av de enkelte større byggeområder og gi grunnlag for å kunne stille rekkefølgekrav knyttet til f.eks trafikk, grønnstruktur og annen viktig fellesstruktur.

Klima, miljø og energibruk

Klima- og miljø er en av de store globale utfordringene som også må håndteres på lokalt nivå. Trysil kommune reviderer Klima- og energiplanen, og arbeidet er i sluttfasen. Planen skal legges fram for politisk behandling i løpet av våren 2020. Formålet med planen er å gi rammer for kommunens klima- og energiarbeid. I planen skal det fastsettes overordnede mål innenfor ulike temaer i klima- og miljøarbeidet, og de overordnede målsettingene skal også legges til grunn for arbeidet med temaet i kommuneplanens samfunnsdel, herunder arealstrategien, som igjen vil legge føringer for kommuneplanens arealdel.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet og beredskap er et viktig område som kommunene skal ivareta i samfunns- og arealplanleggingen. I kommuneplanens samfunnsdel skal kommunen kartlegge langsiktige utfordringer tilknyttet samfunnssikkerhet, og fastlegge mål og strategier for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet. Dette ivaretar samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid på strategisk nivå.

Operasjonalisering av mål og strategier skjer i en beredskapsplan. Kommunen har en viktig rolle i å utarbeide gode risiko- og sårbarhetsanalyser for både å forebygge og å planlegge for håndtering av uønskede hendelser. En av våre største utfordringer vil være å forberede seg på å håndtere andre typer alvorlige hendelser enn det vi har gjort fram til nå. Utviklingstrekkene viser også at det vil bli stadig større press på nødetater og helsetjenester, samt at omfanget av hendelsene vil kunne kreve langt større tilgang på materiell og utstyr, men også kompetanse i forhold til hendelsenes karakter. Det er behov for å revidere helhetlig ROS-analyse og overordnet beredskapsplan.

Grunnet klimaendringene samt økt omløpshastighet på vann, spesielt i perioder med mye nedbør, må kommunen være forberedt på økende mengde overvann fremover. Dette må blant annet ivaretas i saksbehandling etter plan- og bygningsloven, og også i beredskapsarbeidet. Det er derfor behov for å utarbeide en plan for overvannshåndtering.

Fysisk miljø – oppsummert planbehov:

- ✓ **Kommuneplanens samfunnsdel**
- ✓ **Kommuneplanens arealdel**
- ✓ **Områdeplan for Trysil turistsenter**
- ✓ **Overordnet ROS-analyse og beredskapsplan**
- ✓ **Plan for overvannshåndtering**

6 Oversikt over gjeldende planer

Under er opplistet de viktigste gjeldende planene sett i sammenheng med planbehov og temaene omtalt ovenfor. Reguleringsplaner er ikke med i oversikten.

Plan	Ansvar	Vedtatt
Overordnede planer		
Kommuneplanen langsiktig del (samfunnsdel)	Rådmannen	2009
Kommuneplanens arealdel	FTD	2014
Kommunedelplaner		
Kommunedelplan for energi og klima		2007
Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet		2016
Kommunedelplan for kultur		2014
Temaplaner		
Næringsplan 2015-2020	Næringsavdelingen	2015
Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2016-2020	Næringsavdelingen/HOS	2016
Gode pasientforløp	HOS	2019
Oppvekstmodellen «Onga i Trysil»	HOS/OK	2018
Plan for rehabilitering	HOS	2019
Fagplan for psykisk helsearbeid	HOS	2015
Integreringsplattformen – Velkommen til Trysil	HOS/OK	2019
Frivilligstrategi for Trysil kommune	HOS	2018
Smittevernplan med pandemiplan	HOS	2020
POSOM og Akutt-medisinsk redningstjeneste	HOS	2019
Ernæringsplattform for eldre – Spis for livet	HOS	2019
Strategidokument Trysil medisinske senter	HOS	2020

7 Oversikt over pågående planarbeid

Planer påbegynt i forrige valgperiode, og som vedtas i løpet av gjeldende valgperiode:

Plan	Ansvar	Oppstart- planlagt vedtatt
Kommunedelplaner		
Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet	OK	2019-2020
Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer	OK	2018-2021
Kommunedelplan for klima- og energi	FTD	2018-2020
Temaplaner		
Strategisk kompetanseplan	HR	2019-2020
Strategidokument Trysil medisinske senter (erstatte plan for legeressursene)	HOS	2019-2020

Hovedplan for vann og avløp	FTD	2019-2020
Andre planer		
Områdeplan for Trysil sentrum (sentrumsplanen)	FTD	2017-2020
Reiselivsstrategien (utarbeides av Destinasjon Trysil)	Destinasjon Trysil	2018-2020
SÅTE-IKT-strategi	Rådmannen	2019-2020

8 Forslag til prioritering av planoppgaver 2020-2023

Planer som skal utarbeides eller rulleres i løpet av valgperioden:

Plan	Ansvar	Oppstart- planlagt vedtatt
Overordnede planer		
Kommuneplanen samfunnsdel	Rådmannen	2020-2021
Kommuneplanen arealdel	Rådmannen/FTD	2021 -2023
Beredskapsplan og overordnet ROS-analyse	Rådmannen/ FTD/HOS	2020
Kommunedelplaner		
Kommunedelplan for kultur	OK	2021
Temaplaner		
Næringsplan	Næringsavdelingen/FTD	2021
Alkoholpolitiske retningslinjer	Næringsavdelingen	2020
Plan for integrering	HOS/OK	2019-2020
Lokal handlingsplan mot rasisme og diskriminering basert på etnisitet og religion	HOS/OK	2021
Strategisk kommunikasjonsplan	Kommunikasjonsavdelingen	2020-2021
Plan for overvannshåndtering	FTD	2020-2021
Boligplan	FTD/HOS	2020-2021
Trafikksikkerhetsplan	FTD	2020-2021
Andre planer		
Områdeplan for Trysil turistsenter	FTD	2021-2023
Bygdeberget sør B1103 og B1104 (revisjon av detaljreguleringsplan)	FTD	2022-2023
Plan for digitalisering og digital samhandling (behov og form vurderes vår 2020)		
Strategi for sentrumsutvikling	Rådmannen	2020-2020/21

9 Rammer og føringer for revisjon av kommuneplanens samfunnsdel

9.1 Struktur og forholdet til øvrige planer

Det er konkludert med at det skal gjøres en full revisjon av kommuneplanens samfunnsdel. Ved vurdering av planbehovet for øvrig er det gjennomgått en del temaer som blir sentrale i kommuneplanen. Kommuneplanens samfunnsdel angir mål og strategier som blir førende for sektorenes virksomhet. For de temaene det i planstrategien er vurdert som nødvendig å utarbeide egen plan, skal mål- og strategiformuleringene samsvare med kommuneplanen.

Kommuneplanen skal omfatte alle viktige mål og strategier i kommunen innenfor kommunens virksomhet, både knyttet til samfunnsutvikling og tjenesteproduksjon. Kommuneplanens samfunnsdel skal utformes med en hierarkisk struktur – hovedmål (hit vil vi i 2032), delmål (underordnede mål som er viktige for å oppnå hovedmålet) og strategier (slik skal vi gjøre det).

I det følgende gjengis rammene for og de viktigste temaene i kommuneplanens samfunnsdel. Nasjonale og regionale føringer som skal hensyntas er gjengitt i kapittel 4. *Overordnede føringer som har betydning for kommunens planbehov og kommuneplanens samfunnsdel.*

9.2 Visjon og verdigrunnlag

Trysil kommunes visjon og verdigrunnlag ble fastsatt i kommuneplanen langsiktig del 2009 - 2020. I ny kommuneplan samfunnsdel skal visjon og verdigrunnlag forankres på nytt, og blir politisk besluttet når kommuneplanens samfunnsdel blir vedtatt.

En visjon skal være en ambisjon og angi retning for ønsket utvikling, men samtidig være realistisk.

"Stavtaket foran" skal fortsatt være Trysil kommune sin visjon, men forankringsteksten skal gis et bredere perspektiv enn den har i dag og utover tilknytningen til ski og vinter.

Verdigrunnlaget skal være en del av identiteten vår og uttrykke hvordan vi ønsker å fremstå. Det skal gi føringer for hvordan vi kommuniserer og prioriterer, og gi retning for hvordan vi ønsker å utvikle lokalsamfunnet og de kommunale tjenestene. Om verdigrunnlaget heter det:

«Verdigrunnlaget skal synliggjøre normer og verdier som skal ligge til grunn for kommunens virksomhet. Trysils viktigste ressurs er de menneskene som bor her, deres kunnskaper, kultur og tradisjoner. Trysil kommunes virksomhet skal bygge på:

- *Respekt for enkeltmennesket*
- *Likeverd mellom alle innbyggerne*
- *Medvirkning i beslutningsprosessene*
- *Åpenhet og vilje til endring»*

De gjeldende verdiene skal videreføres, men de skal utvides med bærekraft som et grunnleggende prinsipp for den fremtidige utviklingen. I tillegg skal verdigrunnlaget si noe om hvordan vi samhandler med innbyggerne; samskaping og aktiv involvering. Verdigrunnlaget har betydning for hvordan vi opptrer i det offentlige ordskiftet, som i stor grad også foregår på sosiale medier. Dette har også betydning for tillit til lokaldemokratiet.

Det er et behov for å knytte verdigrunnlaget mer konkret til de overordnede målene for ulike områder av den kommunale virksomheten som skal utformes i kommuneplanens samfunnsdel. På denne måten sikrer vi at verdigrunnlaget i større grad blir implementert og kjent i virksomheten. Strategi, eller metodikk, for hvordan vi arbeider med verdigrunnlaget skal forankres i

kommuneplanens samfunnsdel. Verdiene må gis en konkret betydning, og skal tas på alvor i alt vi gjør.

9.3 Attraktivitet og bærekraft

Attraktivitet og bærekraft er to viktige faktorer for å tiltrekke seg nye innbyggere og for at folk skal ønske å bo i Trysil, samt få en ønsket utvikling av lokalsamfunnet. Attraktivitet og bærekraft er viktige prinsipper for hvordan vi arbeider med å utvikle Trysilsamfunnet, og hvordan dette skal skje skal forankres i kommuneplanens samfunnsdel.

Attraktivitet

Å arbeide målrettet og systematisk for å øke Trysils bosteds- og bedriftsattraktivitet ble anbefalt i planstrategien for 2016-2019. Attraktivitet ble i planstrategien fremhevet som et viktig element i arbeidet med revidering av kommuneplanens samfunnsdel. Attraktivitetsperspektivet er fortsatt svært relevant, og gjennom attraktivitetsmodellen har man et godt utgangspunkt for hvordan man arbeider systematisk for at Trysil skal bli mer attraktivt. I tillegg til bosted- og bedriftsattraktivitet er besøksattraktivitet også en relevant dimensjon for Trysil som stor reiselivskommune med ambisjoner om videre vekst.

Bærekraft

FNs bærekraftsmål trådte i kraft i januar 2016, og Norge har sammen med de øvrige medlemslandene i FN forpliktet seg til å arbeide for å nå målene. Kommunene har en viktig rolle i arbeidet med å realisere bærekraftsmålene, da kommunene i stor grad har ansvar for sosial og fysisk infrastruktur som påvirker menneskers levekår og utviklingsmuligheter. Alle 17 bærekraftsmålene er relevante for Trysil kommune, men for å bruke bærekraftsmålene som satsingsområder i kommuneplanen må det gjøres en prioritering. Gjennom en vesentlighetsvurdering skal Trysil kommune i planprosessen med kommuneplanens samfunnsdel velge ut de bærekraftsmålene som skal være satsingsområdene for vår virksomhet de neste årene.⁴ Innenfor hvilke bærekraftsmål har Trysil kommune størst mulighet til å gjøre en forskjell i forhold til hva vi ønsker å prioritere høyest i arbeidet med å levere gode tjenester til innbyggerne og en ønsket samfunnsutvikling? Bærekraftsmålene skal oversettes og formuleres for å passe til lokale forhold, konkretiseres og gjøres målbare.

9.4 Øvrige temaer i ny kommuneplan

I tillegg blir følgende temaer viktige i kommuneplanens samfunnsdel:

- Befolkningsutvikling og demografi
- Folkehelse
- Barn og unge/ oppvekstmiljø
- Kultur
- Næringsutvikling
- Kommuneøkonomi, tjenesteproduksjon og kommuneorganisasjonen

⁴ Metoden er inspirert av Asker kommunes arbeid med bærekraftsmålene. Asker kommune var tidlig ute med å bruke bærekraftsmålene i kommunal planlegging, og har utarbeidet en metodikk for vesentlighetsvurdering som i etterkant har blitt brukt av andre kommuner.

- Grenseoverskridende samarbeid
- Arealbruk, klima og miljø, samfunnssikkerhet og beredskap

Disse er nærmere omtalt i vurdering av planbehovet ovenfor, og er også utdypet i Utfordringsdokument 2020.

9.5 Forholdet til kommuneplanens arealdel. Arealstrategi.

Kommuneplanens samfunnsdel skal inneholde en arealstrategi som angir en langsiktig retning for arealforvaltningen i kommunen. Arealstrategien skal være koblingen mellom samfunnsdelen og arealdelen, og skal være førende når det skal utarbeides ny arealdel av kommuneplanen. I arealstrategien skal det gjøres strategiske valg for arealdisponeringen.

Trysil kommune har gjennom vedtak i KS 18.2.2014 om kommuneplanens arealdel forpliktet seg til å utarbeide en strategi for fritidsbebyggelse. Denne skal være en del av arealstrategien i kommuneplanens samfunnsdel.

De siste årene har det vært høy utbyggingsaktivitet i tilknytning til Trysilfjellet. Dette gir store positive ringvirkninger til kommunen, men også areal- og miljømessige utfordringer, som økt vegbygging, biltransport og klimautslipp, arealforbruk og landskapsinngrep, påvirkning på naturmangfoldet, økt ferdsel i sårbare områder, reduksjon av store sammenhengende naturområder og økt energiforbruk. Kunnskapen om den samlede virkningen av eksisterende og ny hyttebygging er imidlertid mangelfull. Det er behov for en lokal langsiktig og helhetlig arealpolitikk for fritidsbebyggelse i Trysil kommune. Det skal i planprogrammet til kommuneplanens arealdel vurderes om det skal gjøres en full eller delvis rullering av kommuneplanens arealdel. Denne må være kunnskapsbasert, tydelig og forutsigbar, og legge grunnlag for en bærekraftig utvikling. Under er det listet opp de mest sentrale temaene /problemstillingene knyttet til arealbruk som skal drøftes i arealstrategien og kommuneplanens arealdel.

- Skal nok tilgjengelige arealer til enhver tid være et førende prinsipp? Hva er forventet vekst – hva skal vi dimensjonere for? Skal vi som et utgangspunkt alltid ha nok arealer til utbygging av fritidsboliger?
- Fritidsboliger. Prinsipper for lokalisering av fritidsboliger (Trysilfjellet – øvrige områder, ski inn-ski ut, nærhet til eksisterende infrastruktur, fritidsboliger i boligområder). Varme – kalde senger. Tålegrense for utbygging av fritidsboliger, hvor viktige stikkord er miljø- og klima (energiforbruk, avfallhåndtering, utslipp, transport), kapasitet i alpinanlegget, konsekvenser for kommunal tjenesteproduksjon, volum – skal det settes en grense for volum i kommuneplanperioden, og hva skal i tilfelle dette være? Er det overkapasitet i deler av kommunen? Det skal vurderes om det skal tas ut deler av de utbyggingsarealene for fritidsbebyggelse som ligger i gjeldende arealplan. Hvordan ivareta viktige rekreasjons- og nærturarealer for eksisterende fritidsbebyggelse? Hvordan styre lokalisering av fritidsbebyggelse til områder som gir høyest mulig lokal verdiskaping? Tretoppfytter – holdning til lokalisering og krav om detaljregulering er sentrale stikkord.
- Boliger. Med mål om å i det minste opprettholde eller fortsette de siste års positive folketallsutvikling, må det være tilgjengelige og byggeklare boligarealer til enhver tid. Holdning til boligbygging i spredtbygde områder/ LNF, prinsipper for lokalisering av boliger (nærhet til sentrale funksjoner, infrastruktur, transportbehov).
- Tydeliggjøre rammer og krav for ivaretagelse av miljø, klima og folkehelse i arealforvaltningen.
- Møte klimautfordringer gjennom en helhetlig forvaltning av nedbørsfelt med et overordnet fokus på flomforebygging, overvannshåndtering og sikring av drikkekilder.
- Sentrum: identitet, avgrensning, funksjoner, transport, tilknytning til fjellet.

- Transportsystem
- Konfliktområder: turgåere/sykkell/jakt, grunneiere/turisme. Både tradisjonelle og nye måter å bruke naturen på. Hva kan kommunen gjøre for å forebygge/ redusere brukerkonflikter?
- Snøskuterløyper – hvor i kommunen skal det åpnes for snøskuterløyper/hvor skal vi ha «stille» områder.
- Nedbygging av dyrka/dyrkbar mark.

9.6 Utredningsbehov for kommuneplanens samfunnsdel

I planarbeidet vil man benytte seg av det eksisterende kunnskapsgrunnlaget, blant annet gjennom Utfordringsdokument 2020, sammen med det som framkommer gjennom medvirkningsprosessen. Det vurderes om det er behov for å utvide kunnskapsgrunnlaget ytterligere med en utredning om samfunnsøkonomiske forhold som er styrende for utviklingen. Dette vil avklares tidlig i planprosessen.

9.7 Prosess

Medvirkning

Formannskapet er planutvalg for kommuneplanen. Kommunestyret skal i oppstart av prosessen delta i arbeidet med blant annet utvelgelsen av bærekraftsmål som satsingsområder.

I henhold til kravene i plan- og bygningsloven skal alle kommunale planprosesser sikre åpenhet, være forutsigbare og sikre medvirkning for alle berørte interessenter og myndigheter. I tillegg til de formelle krav om medvirkning i henhold til plan og bygningsloven, vil det bli gjennomført aktiviteter som skal involvere innbyggere, næringsliv og andre aktuelle interessegrupper. Åpne møter med utvalgte tema vil bli vurdert etter behov. Dette kan blant annet være relevant for arealstrategien. Det skal utarbeides eget medvirkningsopplegg for barn og unge for å sikre deres synspunkter på den framtidige utviklingen i kommunen. Ungdomsrådet skal involveres i planprosessen. Det samme gjelder råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse.

Statlige- og regionale myndigheter samt nabokommunene vil få planprogram og planforslag på høring, jf. plan- og bygningsloven. I tillegg vil aktuelle temaer i planarbeidet bli diskutert underveis med berørte myndigheter.

Kommunens hjemmeside vil bli aktivt brukt i planprosessen for informasjon om framdrift, tidsfrister, synliggjøring av medvirkningsaktiviteter etc.

Framdriftsplan kommuneplanens samfunnsdel

Aktivitet	Når	Merknad
Politisk behandling forslag til planstrategi med planprogram for kommuneplanens samfunnsdel (1.gangs behandling)- FS	17.mars 2020	Formannskapet (FS) er planutvalg for kommuneplanens samfunnsdel
Varsel om oppstart av planarbeid og planprogram legges ut på høring	23. mars 2020	
Offentlig ettersyn - høring	23. mars- 1.august 2020	Lang høringsfrist grunnet situasjonen med koronavirus
Møte hovedutvalg Oppvekst og kultur	26.mai 2020	Planstrategi/PP høringsuttalelse
Møte hovedutvalg Forvaltning og teknisk drift	13.mai 2020	Planstrategi/PP høringsuttalelse

Kommunal planstrategi for Trysil 2020-2023

Planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2020 - 2032

Møte hovedutvalg Helse, omsorg og sosial	28.mai 2020	Planstrategi/PP høringsuttalelse
Innstilling av planstrategi og planprogram til kommunestyret (2.gangs behandling i FS)	25.8.2020	Frist sak FS 14.8
Vedtak av planstrategi og planprogram kommunestyret	12.oktober 2020	Frist sak KS 2.10.20
Utarbeide planforslag	Oktober 2020 - februar 2021	
Aktiviteter politikere	Oktober 2020 – februar 2021	
Innbyggerinvolvering	Oktober 2020 – februar 2021	
Politisk behandling planforslag FS (1.gangs beh.)	Februar/mars 2021	
Offentlig ettersyn - høring	Februar/mars/april 2021	Min. 6 uker
Høringsaktiviteter	I høringsperioden	
Justering av planforslag etter høring	April –mai 2021	
Innstilling av planstrategi og planprogram til kommunestyret (2.gangs behandling i FS)	Mai-juni 2021	
Vedtak av plan i kommunestyret (2.gangs behandling)	Juni 2021	